

INFORMACIJE

PRVI KONGRES MEĐUNARODNOG UDRUŽENJA ZA NAUČNO PROUČAVANJE RETARDACIJE

U okviru širokog pokreta koji se razvio u svijetu, naročito u posljednjoj deceniji, na proučavanju složene problematike mentalne retardacije jedna je grupa istaknutih stručnjaka u privredno razvijenim zemljama pripremala postupno formiranje organizacije za znanstveni tretman te tematike na međunarodnom nivou. U tome su sklopu održani stručni sastanci u obliku savjetovanja ili kongresa u Portlandu, Maine, USA, 1959, u Londonu 1960, u Beču 1961. i u Kopenhagenu 1964. godine. Na tom posljednjem kongresu, koji je udario temelje međunarodnoj suradnji na istraživačkom polju, sudjelovali su prvi puta i predstavnici iz naše zemlje (prof. Borić, prof. Korlaet, inž. Lapuh i dr.).

Prema zaključcima iz Kopenhagena, inicijativna grupa, na čelu koje su poznati eksperti: H. A. Stevens, A. Shapiro, C. Benda, L. S. Penrose, A. B. D. Ciarke i dr., pripremala je Prvi kongres Međunarodnog udruženja za naučno proučavanje mentalne retardacije, koje je faktički tamo bilo i osnovano, ali još uvijek za uži broj zemalja. U tom razdoblju izdavan je bilten s aktualnim saopćenjima, a radilo je i nekoliko komiteta. Stručni rad na prikupljanju radova za Kongres i pridobivanju što više stručnjaka iz raznih zemalja odvijao se u Velikoj Britaniji (Clarke, Shapiro, Richards) a organizacioni u Francuskoj, jer se Sveučilište u Montpellieru prihvatilo da bude domaćin, u suradnji s nizom naučnih ustanova, organa vlasti i dr. Veoma uspješno funkcioniranje tog velikog Kongresa zasluga je u prvom redu organizacionog komiteta, na čelu s predsjednikom prof. Lafonom i sekretarima prof. D. Duchéom i drom G. Kohlerom.

Kongres, koji je trajao od 12. do 20. rujna 1967. godine, bio je dosad najveća manifestacija stručnih snaga angažiranih na toj složenoj i opsežnoj problematici. Prisustvovalo je gotovo dvije tisuće učesnika iz 74 zemalja, sa svih kontinenata, imponantan broj zainteresiranih radnika raznih specijalnosti. Bila su zastupljena gotovo sva najveća imena, s Istoka i Zapada, a prvenstveno istraživači. Podnijeto je oko 500 referata i saopćenja, u kojima su obrađivani različiti aspekti retardacije. Bila je to ilustracija postignutih rezultata u posljednje tri godine, ali i nekih koji označuju kraj dugoročnih istraživanja. U tom kompleksu — koji se odvijao preko deset komisija, te raznih grupa, simpozija i sl. — teško je bilo sagledati sve novo i veliko. Pokušat ćemo ukazati na neka značajnija područja koja su bila obuhvaćena tretiranjem tema koje su za nas od većeg interesa, s obzirom na sadašnji stupanj razvoja problematike rehabilitacije i zaštite mentalno retardiranih u našoj zemlji.

Multidisciplinarni pristup mentalnoj retardaciji, kao istaknutom društvenom problemu našeg vremena, bio je podvučen u svim uvodnim izlaganjima.

Pređ medicinskog, psihološkog i pedagoškog aspekta koji su dominirali i prije u Kopenhagenu, očividno je bilo daleko veće učešće stručnjaka i s ostalih područja. Nove dimenzije problema traže rješenja za integraciju, trening, zapošljavanje sve većeg broja retardiranih, koji završavaju medicinski ili edukacioni dio rehabilitacije. Timski sastav stručnih ekipa postavljen je kao baza u svim etapama. Drugi dominantni zahtjev odnosio se na potrebu daleko opsežnijeg istraživanja, jer se bez toga neće moći otkrivati ni etiologija, ni efikasnije metode i oblici tretmana. Razmjena rezultata istraživanja bit će osnovna zadaća Međunarodnog udruženja, a kongres, kao ovaj, mjesto za konfrontaciju stavova i iskustava. Neka veća znanstvena otkrića u prijednom kraćem razdoblju od kopenhaskog kongresa nisu objavljena, ali novosti je bilo mnogo i svakako bi trebalo neke od njih, koje su za nas značajne, publicirati za potrebe naših institucija. Specijalni centar za znanstveno istraživanje mentalne retardacije, koji je upravo osnovan u Montpellieru, primjer je smjelog pristupa. Prof. Lafon, kao njegov direktor, pun je optimizma da će s najmodernijom opremom i potporom komune, regije i države (Francuska) moći uskoro otpočeti veće projekte. U našoj zemlji osjećamo potrebu za takvim institutom.

Dio referata — plenarno i u komisijama — bio je posvećen pokušajima da se u pojedinim zemljama sagleda cjelokupna problematika mentalne retardacije: stanje, mogućnosti, rješavanje. Učesnici su mogli dosta naučiti iz projekata koje su izložili neki eksperti ekonomski razvijenih zemalja: Lafon (Francuska), Godefroy i Sorel (Holandija), B. Mikkelsen (Danska), Kenna (Irska) i dr. Vlasova je veoma pregledno iznijela sistem treninga i edukacije retardirane djece u SSSR-u. U referatima je naglašena potreba nacionalnih planova za rješavanje tog problema i neophodnosti koordinacije organa, službi, institucija i udruženja na svim nivoima u jednoj zemlji. U sklopu te problematike više autora je tretiralo pitanje registracije, kategorizacije i sl., sugerirajući da se veća pažnja obraća ranoj i kompletnoj dijagnostici, kao bitno važnom i početnom dijelu rehabilitacije. Veoma povoljno je bio primljen prijedlog poznatog vodećeg japanskog eksperta O. Kana o sistemu uvođenja međunarodne statistike za mentalnu retardaciju. S obzirom na karakter kongresa, nije bilo zaključaka o prijedlozima, pa je ostavljeno Međunarodnom udruženju i pojedinim članovima da dalje provode u život brojne pozitivne sugestije. Mi bismo trebali izvući preporuke koje nama odgovaraju i prije nego se publiciraju kongresni materijali (potkraj 1968. godine), jer raspolažemo dijelom literature s kongresa.

Niz eksperata, pretežno medicinskih, tretirao je probleme etiologije (Heber, Jervis, Imre, Giordano, Klosovsky, Doyle, itd.). PKU je tretirana daleko manje nego u Kopenhagenu, ali i pažnja je dana više prevenciji i postupku s oboljelima. Kugel je dao širok plan svih preventivnih mjera koje se već danas mogu u nekoj zemlji uvoditi. Specijalna je edukacija također bila zastupljena opsežnije nego na prijašnjim kongresima. Goldberg je na završetku dao zapažen referat o komparativnoj specijalnoj edukaciji za mentalno retardirane (zbog opsega tog članka nemoguće je opširnije govoriti o važnijim referatima, ali bi on kao i referat Vlasove i sl. trebalo publicirati za naše defektologe u cijelosti). Formiranje stručnih kadrova za rad s raznim grupama mentalno retardiranih reflektira uglavnom praksu pojedinih zemalja, bez dubljeg naučnog

pristupa. Bilo bi neobično interesantno da se nekoliko tih referata iznese i raspravi o njima u okviru naših defektoloških škola (Stevens, Justion, Miller, Veerman, Wittson, Jordan i dr.). Metodiku rada s pojedinim grupama retardirane djece i omladine obradilo je nekoliko autora, s validacijom rezultata (Dagoni, Weinberg, Černy, Martin, Lynch). Fizički odgoj je opširnije obradio samo Dettweiler. Kombiniranim slučajevima, kao i teže retardiranim, posvećena je veća pažnja, napose onim s cerebralnom paralizom (Pinaud, Veerman, Dupont, Galkowski, Blanchard, Pitt, Kirman, Stephen i dr.). Seksualni problemi retardiranih obuhvaćeni su na posebnom simpoziju (Lafon, Giraud—Herbault, Vedrenne, Vernon).

U okviru široke problematike socijalizacije, integracije i odnosa retardiranih s raznim okolinama, bilo je više saopćenja, uz niz veoma zanimljivih istraživanja. Dio ispitivanja posvećen je ulozi i mogućnostima porodice za rad s retardiranim djecom, u posebnom simpoziju (koji je vodio Arnfred). Tematika utjecaja institucionalizacije obuhvaćena je u dva rada (Bone i poseban simpozij pod vodstvom J. Tizarda). Ostale sociološke analize također su veoma interesantne i plod su nekih duljih istraživanja (Pinaud, Bland, Dean, Lowther, Bosch, Cashdan, Leffree, Bryant, itd.). Poseban simpozij bio je posvećen kompleksnoj problematici mentalno retardiranih adolescenata (na kome sam i ja imao referat). O problemima adaptacije odraslih retardiranih govorio je dr Cobb (predsjednik Međunarodne lige društava za pomoć mentalno retardiranim). Interesantna su bila istraživanja saopćena na simpoziju (pod vodstvom Maskieja) o djeci koja trpe od kulturnih ili ekonomskih deprivacija. Uloga društva roditelja i metode rada s porodicom nisu bile dovoljno tretirane, kako bi se moglo očekivati, s obzirom na istaknuto značenje tih organizama u zapadnim zemljama.

Kongres se općenito dosta bavio pitanjima mentalno retardirane omladine i odraslih, u vezi sa zadacima radnog osposobljavanja, zapošljavanja i adaptacije na radnu okolinu. Znanstvenih radova nije bilo, već je više prezentirana slika pojedinih zemalja (Seidenfeld, Parnicky, Speier). Upečatljivo je da se interes većine stručnjaka koncentrira daleko više na mentalno retardiranu djecu, nego omladinu i odrasle. Međutim evidentno je da nagla edukacija retardirane djece nameće zahtjev da se znanstveno pride traženjima formi profesionalne orijentacije, treninga, zapošljavanja u raznim privrednim granama, od kućne radinosti do industrije. Poznati ekspert Svjetske zdravstvene organizacije Speier jedini je govorio o metodama i oblicima rada u njima s mentalno retardiranim. Ja sam u referatu »Pravo mentalno retardiranih na profesionalnu rehabilitaciju« pokušao dati suvremene postavke moderne države prema radnom osposobljavanju retardiranih i potrebi da međunarodni forumi zatraže unošenje tog prava u nacionalnu legislaciju, kao što je svojevremeno uvedena obaveza besplatnog osnovnog školovanja.

Po prvi su puta na jednom takvom kongresu tretirani opširnije pravni problemi, s kojima se mentalno retardirani sreću sve više, ukoliko brže ulaze u rad i život, među druge građane. Zapažen referat (koji ćemo uskoro objaviti) dao je R. C. Allen o pravnim normama i praksi primjene kod mentalno retardiranih (niz istraživanja mentalno retardiranih u svim oblastima zakonodavstva i način kako se ona primjenjuju u životu). Drugi dio radova posvećen je proučavanju prava retardiranih na smještaj kod kuće, beneficiran tretman

u ustanovama i sl. Nekoliko referata osvjetljavalo je zamršeno pitanje poslovne sposobnosti retardiranih (posebno umjerenih i težih) i granicama starateljstva, te njihovom statusu u kući, instituciji, na učenju ili zaposlenju, (praksa Kalifornije, Belgije, Danske i sl.). Iz razgovora s nizom delegata steklo se uvjerenje da zapošljavanje već osposobljenih mentalno retardiranih (lakših i umjerenih) nailazi na sve veće poteškoće (dobivanja radnih mjesta), čak i u ekonomski najrazvijenijim zemljama, ali se relativno još mali broj stručnjaka posvećuje tom krupnom socijalnom pitanju posebno, pa zato se ono i ne primjećuje.

Na kraju treba spomenuti da je pod vodstvom dra Dybwada održano nekoliko sastanaka posebne grupe koja se bavila izučavanjem arhitektonskih problema ustanova za mentalno retardirane (svih tipova), gdje su bili i naši arhitekti iz Ljubljane (inž. Lapuh) i Novog Sada (inž. Lozić). Svakodnevnim filmskim predstavama, koje su organizirane u plenarnoj dvorani, arhitekturi je posvećeno dosta pažnje. Nekoliko zemalja, a najviše Francuska, demonstriali su veoma uspjele filmove iz te problematike s kompletnim opisima funkcioniranja ustanova, tokom naučnih projekata i sl. Sada smo u pregovorima da dobijemo neke od tih filmova kako bi ih prikazivali kod nas. Uspješno je organizirana i izložba nekih novijih publikacija s tog područja, ali samo parcijalno. Naši časopisi »Defektologija« i »Pregled problema mentalno retardiranih« bili su također izloženi ovdje i u posebnom dijelu Međunarodne lige društava za pomoć mentalno retardiranima. Nekoliko poznatih francuskih institucija prikazalo je modernim sredstvima svoj rad u posebnoj dvorani. Izložba medicinskih aparata i preparata ograničila se na nekoliko većih firmi. Posjet većem broju ustanova u Montpellieru i okolini bio je veoma koristan, jer se u tom poznatom sveučilišnom centru mentalna retardacija tretira na nov, efikasniji način — od centara za detekciju do zaštitnih radionica. Nekoliko društvenih večeri, turistički posjeti živopisnim predjelima južne Francuske i susreti s brojnim stručnjacima raznih naroda dopunili su veoma ugodnu atmosferu.

Na Kongresu je sudjelovalo desetak stručnjaka iz naše zemlje, što je bilo veoma zapaženo (Borić; Kovačević, Boben, Hančević, dr Petrović, dr Morić i dr Čabak). Kao predstavnici Visoke defektološke škole prisustvovali su prof. Borić, dekan i prof. Kovačević. U ime Saveznog odbora Saveza društava za pomoć mentalno retardiranim Bonači i dr Mašović. Naši su učesnici prikazali niz radova, koji će biti uskoro publicirani u našim časopisima. Prof. Borić, dr Hančević i Boben su imali rad: »KS 33 Sandoz« primijenjen kod mentalno retardiranih (referat prikazan u ovom broju »Defektologije«).

Prof. Kovačević je u svom radu »Problem ispitivanja mentalno retardiranih osoba testovima inteligencije« iznio neadekvatnost dijagnoze mentalne retardacije isključivo na temelju QI. Dr Morić (Beograd) imala je referat na temu: »Utjecaj dobi majke na rađanje djece s Downovim sindromom u Srbiji«. Dr Čabak (Sarajevo) imala je rad s temom: »Odnos malnutricije i mentalne retardacije«.

Značajan dio u okviru kongresa bilo je održavanje generalne skupštine, savjeta i drugih foruma Međunarodnog udruženja za naučno istraživanje mentalne retardacije, koje je službeno formirano 15. rujna o. g. u svečanoj plenarnoj dvorani (International Association for the Scientific Study of Mental De-

ficiency). Na tome je skupu sudjelovala prof. Borić, u ime Visoke defektološke škole, i dr Mašović, u ime Saveznog odbora Saveza društava za pomoć mentalno nedovoljno razvijenim osobama u SFRJ, pošto su se te dvije ustanove prije učlanile u tu organizaciju. Nakon uvodnog referata dosadašnjeg predsjednika H. A. Stevensa prešlo se na diskusiju o njegovim stavovima o potrebi i formama međunarodne suradnje na polju istraživačkog rada i potrebi daleko veće suradnje među naučnim i stručnim radnicima, bez obzira na društvena uređenja, rasu, naciju i sl. Rukovođenje je zatim preuzeo novi predsjednik, poznati ekspert dr Shapiro, uz asistenciju generalnog sekretara dr A. B. D. Clarka. Ovaj je drugi dao obrazloženje nacrtu statuta Udruženja, koji je od 1965. godine bio poslan nacionalnim organizacijama da ga prouče. Poslije široke diskusije zaključeno je da se mogu učlaniti organizacije i ustanove kojima je znanstveno istraživanje mentalne retardacije ili glavni ili jedan od zadataka njihova rada. Pojedinci se također mogu učlaniti kao individualni, a sve ostale organizacije koje žele pomoći nastojanja Udruženja, kao pridruženi pomažući članovi.

U drugom dijelu generalne skupštine vršen je izbor članova Savjeta Međunarodnog udruženja, koji je najviši organ između dvije skupštine i kongresa, a mandat mu traje do 1970. godine. U taj značajni forum biraju se stručnjaci učlanjenih zemalja na bazi svog individualnog rada. Među 21 člana, predložena je i prof. Borić i jednoglasno izabrana, što predstavlja značajan uspjeh i afirmaciju dosadašnje njene aktivnosti. Savjet se sastaje najmanje jednom godišnje, u raznim zemljama, i odgovoran je za provođenje zaključaka kongresa i skupštine. Ostali se rad odvija preko niza naučnih komisija i komiteta, kojima na čelu stoje članovi Savjeta. Udruženje će imati svoje sjedište u V. Britaniji (preko dr Clarka). Za mjesto narednog kongresa 1970. godine birana je Varšava, a za budućeg predsjednika psihijatar dr S. Krynski, naturalizirani Poljak, sada u Braziliji. Savjet će odlučiti o glavnoj temi kongresa. Drugi kongres u Poljskoj izvanredna je prilika za naše stručnjake na tom polju da pokažu rezultate svog rada.

Dr S. Mašović